

Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

2018-10-03
1 (4)
Dnr 2018:01294

Yttrande över utkast till lagrådsremiss Stärkt skydd mot diskriminering i skolan

Dnr Ku2018/01543/RS

Skolverkets yttrande är begränsat till de delar av förslaget som skiljer sig från förslagen i betänkandet *Bättre skydd mot diskriminering* (SOU 2016:87).

Reglerna om aktiva åtgärder i skollagen och diskrimineringslagen behöver stämma överens

I utkastet till lagrådsremiss framför regeringen att diskrimineringslagen (2008:567) och skollagen (2010:800) till stor del har harmonierande regelverk vad gäller skyddet mot diskriminering och annan kränkande behandling. Skolverket vill dock lyfta att det saknas ett harmonierande regelverk för det förebyggande arbetet med aktiva åtgärder. De parallella regelverken för att motverka diskriminering och annan kränkande behandling i skolan försvårar förutsättningarna för huvudmännen att ta ett samlat grepp i arbetet mot trakasserier och kränkande behandling. Skolverket vill framhålla att det är eleverna som i slutänden riskerar att bli lidande av att regelverken inte harmonierar. De har rätt till en skola fri från diskriminering, trakasserier och annan kränkande behandling.

Skolverket menar att ett harmonierande ramverk för aktiva åtgärder mot diskriminering och kränkande behandling i skolan förutsätter att reglerna i 6 kap. 7-8 §§ skollagen ändras med utgångspunkt i 3 kap. 2, 3 och 20 §§ diskrimineringslagen.

Förra året började nya regler gälla i diskrimineringslagen och kravet på att upprätta olika typer av planer (likabehandlingsplan för skolan) ersattes med ett allmänt krav på skriftlig dokumentation. Samtidigt infördes ett ramverk för hur arbetet med aktiva åtgärder ska bedrivas. Ramverkets syfte är enligt propositionen (prop. 2015/16:135) att förmå verksamhetsansvariga att ägna sig åt frågorna, sätta egna mål och finna rätt åtgärder för att nå dessa. Åtgärderna ska genomföras fortlöpande, tidsplanernas och genomföras så snart som möjligt.

Skolverket är kritiskt till att regeringen inte redovisar skälen till att skolorna i arbetet mot annan kränkande behandling enligt förslaget ska fortsätta arbeta enligt en årlig plan medan arbetet mot trakasserier ska genomföras fortlöpande och enligt ett strukturerat ramverk. Skolverkets kritik handlar inte om att skolorna behöver tillämpa två lagar i arbetet, utan om att lagarna inte harmonierar på ett ändamålsenligt sätt eftersom ramverket för hur arbetet ska bedrivas och dokumenteras skiljer sig åt beroende på om det handlar om diskriminering eller kränkande behandling. Skolorna kan säkert redan idag i viss mån samordna arbetet mot diskriminering och kränkande behandling men behöver återkommande analysera i vilka delar arbetet behöver planeras olika och försöka se syftet med detta. När regeringen nu vill förbättra elevernas skydd mot diskriminering i skolan och adresserar svårigheterna med lagstiftningens skarpa gräns mellan trakasserier och kränkande behandling, anser Skolverket att en ändring av reglerna om aktiva åtgärder mot kränkande behandling i skollagen är en rimlig åtgärd.

I utredningen *Bättre skydd för diskriminering* (SOU 2016:87) föreslogs att reglerna i diskrimineringslagen som rör skollagsreglerad verksamhet förs över till skollagen. De föreslagna paragraferna i skollagen om aktiva åtgärder mot diskriminering och kränkande behandling följde till sitt innehåll i stort diskrimineringslagens bestämmelser om aktiva åtgärder. Även om regeringen inte går vidare med förslaget om en sammanhållen lagstiftning för kränkningar och diskriminering på skolans område menar Skolverket att utredningen visar att skollagens regler om åtgärder mot kränkande behandling kan formuleras i harmoni med diskrimineringslagens regler om aktiva åtgärder.

Skolverkets uppdrag och anslag

Det redogörs väldigt kortfattat för konsekvenserna för Skolverket i utkastet till lagrådsremiss. Regeringen framför att myndigheten får vissa nya uppgifter men att de ryms inom myndighetens befintliga anslag eftersom Diskrimineringsombudsmannens även fortsatt kommer att ha tillsyn över förbuden i 2 kap. diskrimineringslagen. Skolverket är tveksamma till den slutsatsen.

Skolverket vill särskilt betona hur viktigt det förebyggande arbetet är för att motverka diskriminering och kränkande behandling i skollagsreglerad verksamhet. De material som Skolverket tidigare haft har varit några av de mest nedladdade materialen från myndighetens hemsida. Materialen togs fram inom ramarna för tidigare värdegrundsuppdrag men finns inte längre tillgängliga eftersom de efter revideringen av diskrimineringslagen inte längre återspeglar gällande rätt. Idag erbjuder Skolverket ett högst begränsat stöd vad gäller arbetet mot diskriminering. Diskrimineringsombudsmannen tillhandahåller i sin tur endast grundläggande material som rör lagstiftningen. Skolverkets bedömning är att myndigheten kommer att behöva producera mycket nytt material för stöd och vägledning som på ett tydligt sätt illustrerar hur arbetet enligt skollagen och diskrimineringslagen kan struktureras och samordnas. Skolverkets upplysningstjänst får ofta frågor om när nytt stöd eller nya allmänna råd kommer att publiceras och det finns anledning att förmoda att efterfrågan på stöd kommer att vara fortsatt stort.

Skolverket anser vidare att regeringen behöver överväga om de nya uppgifterna ryms inom myndighetens nuvarande uppdrag eller om ändringar behöver göras i detta.

Övergångsbestämmelser

Skolverket anser att det för övergångsbestämmelserna är viktigt att beakta att Skolinspektionen förmodligen kommer att få anmälningar om diskriminering och annan kränkandebehandling där det i ett och samma ärende kommer finnas händelser som inträffat både innan och efter ikraftträdandet. Hur dessa anmälningar ska hanteras behöver klargöras. Elever ska inte behöva komma i kläm på grund av att det är oklart vilken myndighet som ska hantera ett visst ärende.

Viss tillsyn och talerätt för Skolinspektionen

Skolverket delar regeringens uppfattning att Skolinspektionen är bättre lämpad att utöva tillsyn över diskrimineringsreglerna i skollagsreglerad verksamhet än Diskrimineringsombudsmannen. Skolverket menar dock att det är problematiskt att Diskrimineringsombudsmannen enligt förslaget behåller tillsynen över 2 kap. Skolverket anser vidare att det är positivt att Skolinspektionen föreslås få föra talan om diskrimineringsersättning i mål om diskriminering i skollagsreglerad verksamhet. Där emot ser myndigheten vissa svårigheter med att Diskrimineringsombudsmannen har kvar sin talerätt avseende diskrimineringsförbuden på det skollagsreglerade området.

Skolverket ser klara fördelar med att en elev kan vända sig till Skolinspektionen med anmälningar som rör både diskriminering och annan kränkande behandling. Det är dock svårt att bedöma i vilken utsträckning skyddet mot diskriminering förbättras för elever. Inte minst är det problematiskt att Skolinspektionen inte kommer att kunna vitesförelägga huvudmän i enskilda ärenden som rör diskriminering så som myndigheten kan i ärenden som rör annan kränkande behandling. Föreläggande kan vara ett bra verktyg för att snabbt få kränkningar att upphöra vilket ur en elevs perspektiv skulle kunna vara viktigare än att efter prövning i domstol få upprättelse genom skadestånd.

Skolverket ser också vissa svårigheter med att både Skolinspektionen och Diskrimineringsombudsmannen får driva enskilda ärenden. Anmälarna kommer att få olika möjligheter till upprättelse beroende på vilken myndighet de vänder sig till, inte minst eftersom Diskrimineringsombudsmannen inte driver ärenden som rör trakasserier mellan barn till domstol. Här ser Skolverket en utmaning där samsyn mellan myndigheter och god kommunikation är viktig.

Sammantaget tycker Skolverket att det är bättre att Skolinspektionen får föra talan om diskrimineringsersättning och utöva tillsyn över 3 kap. i diskrimineringslagen än att ingen förändring sker på området. Som framgår av remissvaret anser dock Skolverket att det är mycket viktigt att de problem som myndigheten beskriver ovan adresseras snarast.

På Skolverkets vägnar

Peter Fredriksson
Generaldirektör

Frida Lundberg
Jurist

Detta yttrande har beslutats av generaldirektör Peter Fredriksson. I ärendets slutliga handläggning har rättschefen Sara Andersson, enhetschefen Ulrika Jonasson och juristen Frida Lundberg (föredragande) deltagit.